

ADVANCED TURKISH READER

Texts from the Social Sciences
and Related Fields

By Andreas Tietze

Indiana University Publications
Uralic & Altaic Series · Volume 118

URALIC AND ALTAIC SERIES

John R. Krueger, *Editor*

Thomas A. Sebeok, *Editor Emeritus*

Ilhan Başgöz, Gustav Bayerle, Linda Dégh, Felix J. Oinas, Alo Ruan, Denis Sinor
Associate Editors

Robert Austerlitz (Columbia University), Gyula Décsy (Indiana University and University of Hamburg), Gerhard Doerfer (University of Göttingen), Stephen P. Dunn (Berkeley, California), Stephen Foltiny (Princeton, New Jersey), John Lotz (Center for Applied Linguistics), Samuel E. Martin (Yale University), Nicholas N. Poppe (University of Washington), Andreas Tietze (University of California, Los Angeles), Aimo Turunen (University of Helsinki).

Consulting Editors

ALTAIC VOLUMES

4. Samuel E. Martin, *Dagur Mongolian: Grammar, Texts, and Lexicon* (1960). LC 61-64008. ISBN 87750-145-9. \$5.
8. James E. Bosson, *Buriat Reader* (supervised and edited by Nicholas Poppe) (1962). LC 62-63504. ISBN 87750-046-0. \$2.
16. David L. Olmsted, *Korean Folklore Reader* (1963). LC 62-63864. ISBN. 87750-047-9. \$2.
18. Andrée F. Sjöberg, *Uzbek Structural Grammar* (1963). LC 63-62530. ISBN 87750-048-7. \$3.50.
20. Lawrence Krader, *Social Organization of the Mongol-Turkic Pastoral Nomads* (1963). LC 63-63704. ISBN 87750-049-5. \$13.25.
22. Andreas Tietze, *Turkish Literary Reader* (second edition, 1968). LC 63-63139. ISBN 87750-051-7. \$6.
24. John C. Street, *Khalkha Structure* (1963). LC 63-63141. ISBN 87750-053-3. \$4.
25. Nicholas Poppe, *Tatar Manual* (second edition, 1968). LC 63-63142. ISBN 87750-054-1. \$6.
28. Boris Shnitnikov, *Kazakh-English Dictionary* (with a Foreword by Nicholas Poppe) (1966). LC 63-63705. ISBN 87750-055-X. \$15.
30. A. De Smedt and A. Mostaert, *Le dialecte Monguor* (1964). LC 63-63706. ISBN 87750-056-8. \$5.50.
32. John R. Krueger (Editor), *The Turkic Peoples – Selected Russian Entries from the Great Soviet Encyclopedia with an Index in English* (1963). LC 63-64306. ISBN 87750-057-6. \$12.
33. Raymond Hebert, *Kirghiz Manual* (1963). LC 63-63941. ISBN 87750-058-4. \$3.
35. Otto Böhtlingk, *Über die Sprache der Jakuten* (1964). LC 63-64411. ISBN 87750-059-2. \$16.50.
36. Nicholas Poppe, *Bashkir Manual* (1964). LC 63-64521. ISBN 87750-060-6. \$3.

**ADVANCED
TURKISH READER**

RESEARCH CENTER FOR THE LANGUAGE SCIENCES

INDIANA UNIVERSITY

Thomas A. Sebeok *Chairman*

Andrew Vászonyi *Associate Chairman, Publications*

Advanced Turkish Reader

**Texts from the Social Sciences
and Related Fields**

**by
Andreas Tietze**

Published by

INDIANA UNIVERSITY, BLOOMINGTON

INDIANA UNIVERSITY PUBLICATIONS

URALIC AND ALTAIC SERIES

Editor: John R. Krueger

Editor Emeritus: Thomas A. Sebeok

Volume 118

Copyright © 1973 by Indiana University
All rights reserved

ISBN 87750-165-3

Library of Congress Catalog Card Number 72-631871

All orders from the United States of America and from Canada should be sent to Humanities Press, Inc., 303 Park Avenue South, New York, New York 10010. Orders from all other countries should be sent to Co-libri, P. O. Box 482, The Hague 2076, The Netherlands.

Printed in the United States of America

CONTENTS

Acknowledgements	ix
Introduction	xi
Texts	
Hikmet Bayur: İkinci Meşrutiyet Devri Üzerinde Bazı Düşünceler	3
Hakkı Tonguc: Köy Enstitüleri	17
Nurullah Berk: Çağdaş Resmimizde Eski Gelenekler	27
Niyazi Berkes: İlk Türk Matbaası Kurucusunun Dinî ve Fikrî Kimliği	33
Mustafa Akdağ: Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş Devrinde Askerî Düzen	43
Nurettin Şazi Kösemihal: M. A. Sevki'nin "Osmanlı Tarihinin İlm-i İçtima İle İzahı" Adlı Yazısı Üzerine	55
Tahir Alangu: M. S. Esendal'ın Eserleri Üzerinde Düşünceler	63
Nermin Erdentug: Hal Köyünde Sosyal Kademeler	71

Cavit Orhan Tütengil: İçtimaî Bakımdan Yol	75
Nermin Abadan: 1965 Seçimlerinin Tahlili	81
Mübeccel Belik Kıray: Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası	85
Nermi Uygur: Senin Yerinde Olsam	93
Besim Üstünel: İktisadî Kalkınmanın Güçlükleri	101
Orhan Türkay: Türkiye'de Nüfus Artışı ve İktisadî Gelişme	107
Özcan Başkan: Islık Dili	111
Ahmet Mumcu: Kul Sisteminin Ortaya Çıkması ve Gelişmesi	115
Bahattin Akşit: Türkiye'de "Azgelişmiş Kapitalizm" ve Köylere Girişi	121
Grammatical Notes	125
General Aspects	127
Preference of Nominal over Verbal Construction	127
Inversion	128
Nominals	129
Prefixes	129
Suffixes	129

The Persian 'izafet'	139
Verbals	141
Passive Verbs	141
Adverbial Patterns of Verb Forms	141
Gazetteer and Biographical Dictionary	145
Vocabulary	161

1965 SEÇİMLERİNİN TAHLİLİ

Nermin Abadan

I. Herhangi bir ülkede yapılan genel seçimlerde, seçmenlerin oy verme davranışlarını etkileyen bellibaşlı faktörler şu dört esas etrafında toplanabilir:

1. [Seçmenlerin tercih ettikleri siyasî partilerden birisile özdeşme haline gelmeleri];
2. Güdülen millî siyasete ait dâvalarla ilgilenmek suretile siyasî bir tercihte bulunmaları; //
3. Adayların şahsî niteliklerini ön plânda tutmak suretile oy vermeleri; //
4. Seçmenlerin mensub oldukları sosyal grubun standartlarını sadakatle benimsemeleri.]

Bizim incelememiz açısından [bu dört ana faktörden hangisinin 1965 seçimleri sırasında daha önemli olduğunu] belirtmede fayda vardır. [Tahlilî, tasvirî ve amprik metotlar yardımı ile değerlendirmeye çalıştığımız 1965 genel seçimlerinin verileri,] bizi [Türk seçmenlerinin daha geniş ölçüde belli bir parti ile özdeşme eğilimi ile siyasî kararlarını verdikleri] sonucuna yöneltmektedir. [Seçmen kitleleri çoğunluğunun, 'siyasî partilerin programları, // seçim kampanyasının başında halkoyuna sunulan esaslarla seçim bölgelerinde gösterilen adayların kişilikleri ile] fazlasile ilgilenmeyi, // kendi görüş ve kanaatlerine uygun buldukları partiyi, eleştirmeksizin benimsedikleri] anlaşılmaktadır. Başka bir deyimle [Türk seçmenlerinin, tercih ettikleri parti ile özdeşme (ayniyet) haline gelme yolunu tuttukları] görülmektedir. Dolayisile Türk seçmenlerinin yarısından fazlası, bazı "dâvalar" ya da belli "şahıs" lar lehine oyunu kullanmamış, daha çok "tuttuğu parti"yi desteklemiştir.

Böylesine bir oy verme davranışı, [çeşitli siyasî partilerin, // yurdun kamusal sorunlarını çözümlemek üzere sundukları tekliflerin, // ya da seçimin muhtemel sonuçlarının] önemsenmediğini belirtmekte; aksine [seçmenin duygululuğunun sadece belli bir

partinin görüntüsü ve onu canlandıran lider üzerine toplanmakta olduğunu] göstermektedir.

[Seçim sisteminin en kuvvetli partiye tek başına prim vereceği yerde oyları adalet esasına göre değerlendirmesi yüzünden] adayların sahsiyeti ancak olağan ölçüde rol oynamıştır. Dolayısıyla parti liderlerinin kişilikleri dışında listelerde yer alan adaylar, sınırlı ölçüde oy verme davranışını etkilemişlerdir.

Ayrıca [anayasa sistemimizin ön gördüğü siyasî düzen, [devlet başkanının genel oyla seçilmesini// veya kanunların referandum yolu ile halkoyuna sunulmasını]; benimsemediği cihetle,] iktidarın şahsileştirilmesini teşvik edeceği yerde, siyasî iktidarı dengeli bir şekilde bölüştürme esasını koymuştur.

Nihayet [kuvvetli bir partiye mensub olma duygusu ile hareket eden bir seçmenin kararlı oy verme davranışına karşılık,] çeşitli çapraz baskılara maruz kalan diğer bir kısım seçmenin tereddüd ve kararsızlığı [anamlı bir oy vermeden kaçınma şeklinde] belirmiştir.

II. Eşit bir rekabet ortamı içinde idare edenlerin yer değiştirmesi veya vekâletlerinin tazelenmesi anlamını taşıyan genel seçimler, demokratik düzenin ana unsurlarından biridir. Bu seçimlerin barışçı ve olumlu bir şekilde cereyanı için siyasî rakipler arasında siyasî oyun kaideleri konusunda asgarî bir uzlaşmanın varlığı şarttır. Şukadar ki bu genel uzlaşma düzeyine kolaylıkla erişilmemektedir. Nitekim bu uzlaşmanın en köklü ve sürekli şekilde yerleştiği batı demokrasilerinde, ideolojik izafet çerçevelerine başvurmayı zorlayan sosyal ve ekonomik derin anlaşmazlık ve gerginlikler, az duyulur bir hale gelmiştir. Esasen bu yüzdendir ki zamanın batılı siyasî bilimcileri, "ideoloji çağının sona ermiş" olduğunu ısrarla savunmaktadırlar. Ancak az gelişmiş ülkelerin yoğun bir siyasî dinamizme ihtiyaç gösteren sosyal ve ekonomik yapıları, üst üste yığılmış sayısız toplumsal sorunların çözülmesi için siyasî alternatifler arasına çeşitli ideolojik görüşlerin de sokulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden demokratik sistemin pürüzsüz bir şekilde işlemlerini sağlayan sosyal uzlaşma çok daha güçlülükle kurulabilmektedir. Hattâ siyasî ortam çok defa aksi yönde gelişmektedir. Ekonomik alanda az gelişmiş olan veya yerleşmiş bir demokratik ortamdan yoksun olan ülkelerde aşırı çözüm şekillerini savunan fikir akımlarının belirmesi ile birlikte, siyaset sahnesinde sosyal yapıyı sarsma tehlikesi taşıyan gerginlikler doğmaktadır.

Nitekim Weimar cumhuriyetinin ünlü anayasa ve siyaset teorikisi C. Schmitt, bu durumdan mülhem olarak siyasî mücadeleyi, "dost ve düşman" (Freund-Feind) ayırımını farklı bir meşruluk ve kanunîlik anlayışına bağlamıştır. [Bu siyasî görüşün {dış politika açısından savunulabilir bir esasa dayanmasına karşılık, } iç politika anlayışında demokratik ilkelerle bağdaşmadığı] meydandadır.

Türkiye'nin 1965 seçim mücadelesinde başta iki büyük siyasî kuruluş olmak üzere, siyasî yarışmaya katılan bütün partiler, olağanüstü şiddetli bir ideolojik savaş atmosferi içerisinde hizmet amaçlarını belirtme yoluna sapsmışlardır. Bunun sonucu: bir yandan mantıkî düşünceye ve normal demokratik oyun kaidelerine iltifat etmeyen, belli stereotiplere dayanan bir "sen-ben" çekişmesi, öte yandan yurttaşlık sorumluluğunu ihmal edenlerin siyasî göreve katılmaktan kaçınmaları olmuştur.

İdeolojik çatışma ve dinî duyguların farklı bir şekilde değerlendirilmesi yüzünden Türk toplumu içinde belirilmiş bulunan bu çetin kutuplaşma, asıl etkisini seçimden sonra göstermiştir. Nitekim yurt yüzeyinde seçim öncesi belirilmiş olan bu gerginleşme, [seçimden sonra {yalnız parlamento hayatını değil, // genel siyasî vetireyi de etkileyen} bir siyasî verimsizlik// ve sosyal huzursuzluğun esas kaynağı haline] gelmiştir.

III. Atatürk, Türkiye Cumhuriyetini kendi mücadele arkadaşlarının da kısmen katılmadıkları bir seçkinler grubu ile o zaman Türkiye'nin henüz benimsemediği ve benimseyemeyeceği ilkeler üzerine kurmuştur. Benimsenmiyen ilkelerin başında saltanatçı, teokratik bir devlet geleneğine bağlanan kitlelerin inançları ile bağdaşmayan laiklik ilkesi yer alıyordu. [Atatürk'ün {ikinci seçmenler yolu ile beliren// ve bir yetiştirme amacını güden} demokratik denemesini uygulayan bir parlâmentonun hâkimiyeti devam ettikçe,] "de iure" ve "de facto" durum arasındaki aykırılık, siyasî vetirenin gidişini fazlasıyla etkilememiştir. Ancak 1946'da tek dereceli seçime ve çok partili sisteme geçilince, siyasî organların tâyininde rol alan geniş halk yığınlarının geleneksel tercihleri kendini gittikçe duyurmağa başlamıştır. Halk yığınları, siyaset alanında elde ettikleri büyük gücün bilincine ulaştıkça, bir yandan süratle gerçekleştirilmesini istedikleri madî ihtiyaç ve talepler, öte yandan modern devlet telâkkisi ile bağdaşmayan mânevî tatminler peşinde koşmağa başlamışlardır. D. Lerner'in deyimi ile "yükselen bekleyişler"

ihtilâlinden sonra, "yükselen hayalkırıklıkları" ihtilâlini önleme amacı ile iktidara aday olan partiler, bu istekler oyununa derece derece katılma zorunda kalmışlardır.

Son seçimlerde irrasyonel özlemleri, seçmene hiç bir külfet yüklemeksizin gerçekleştirme yarışında ön plânda yer alan AP nin nişbî temsil usulüne rağmen başarısını bu sosyo-politik gelişime bağlamakta hata yoktur. Bu sonuç aslında bütün az gelişmiş ülkelerde siyasî partilerin karşı karşıya kaldıkları çıkmazdır. Bu yüzden [ülkenin sosyal, ekonomik ve siyasî sorunlarını etkili şekilde çözebilecek rasyonel tedbirleri savunan] partiler, [geleneksel, tutucu ve irrasyonel dilekleri destekliyen kuruluşlara karşı] güçlkle karşı koyma durumundadırlar.

Reprinted, in abridged form, from the concluding chapter of the author's book, Anayasa hukuku ve siyasî bilimler açısından 1965 seçimleri tahlili. Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, 1966, pp. 385-389. The author (b. 1921) is currently on the faculty of Political Science at Ankara University.